

Remissredogörelse

Aktualitetsprövning av gällande översiktsplan

Högsby kommun.

Sammanfattning

Miljö- och byggkontoret har i enlighet med Plan- och bygglagens (PBL) krav gjort en uppföljning av gällande översiktsplan i syfte att ställa den inför kommunfullmäktige för en så kallad aktualitetsprövning, vilken ska göras varje mandatperiod. Håller fortfarande vår kommuns översiktliga plan från år 2012 utifrån en förändrad omvärld, nya hot och möjligheter och politiska prioriteringar?

För att besvara den frågan så har kommunen tagit fram ett underlag för dialog kring kommunens översiktliga planering och skickat den för remiss till berörda myndigheter, samhällsföreningar samt genomfört ett allmänt möte i Ruda Bygdegård.

Sammanfattningsvis har synpunkter främst kommit in från regionala myndigheter, därutöver endast en kritik mot vindbruksplanen från boende vid Axebo sjö. Det kan konstateras att själva frågeställningen som är lagkravet enligt PBL, om fullmäktige står bakom kommunens gällande översiktsplan, inte är "en kioskvältare" som väcker allmänhetens engagemang. Förhoppningsvis kan den lagstiftade nyordningen från och med nästa val, att prövningen ersätts av en planeringsstrategi, bidra till en mer engagerande dialog kring kommuners långsiktiga strategier. En sådan planeringsstrategi kommer mer handla om att beskriva hur kommunen tänker bedriva sin långsiktiga planering under mandatperioden.

Det kan förväntas att länsstyrelsen någon gång under mandatperioden kommer inkomma med en sammanfattande redogörelse som redovisar regionala och mellankommunala frågor som de önskar att kommunerna ska beakta i sin strategiska planering. Detta får tas in som underlag för planeringsstrategi när en sådan blir aktuell, liksom vid en eventuell uppdatering av översiktsplanen kommande mandatperiod.

Utifrån inkomna synpunkter kan bedömas att det finns starka regionala önskemål om att bredda översiktsplanens omfång för att tackla samhällsutmaningar som fått betydligt större vikt sedan kommunens gällande översiktsplan togs fram. Alla de ämnesområden som lyfts fram kommer rimligen inte att kunna hanteras inom den formella översiktsplanens ram utifrån tillgängliga planeringsresurser, men både omvärlden och kommunen har definitivt förändrats under det gångna decenniet. Konkreta strategiska planeringsinsatser som kommunen bedömer som mest aktuella de kommande åren är:

- Vattenfrågor, där en VA-plan tas fram och en dagvattenplan ska påbörjas.
- Kollektivtrafikstråk Oskarshamn – Högsby – Uppvidinge – Växjö, där vi vill söka samverkan med berörda kommuner och regionala aktörer.
- Klimatanpassning, ett ändrat klimat påverkar många samhällssektorer, särskilt i en kommun där de gröna näringarna är så viktiga.

Kommunen bör förbereda sig för att den kommande mandatperioden 2022-2026 ta fram en ny kommuntäckande översiktsplan. En tematisk fördjupning som bör påbörjas redan under denna mandatperiod gäller klimatanpassningsfrågorna, där gällande översiktsplan inte innehåller mycket till utvecklingsinriktning, samtidigt som det finns ett allt större behov av att hantera konsekvenser av en pågående klimatiförändring.

Kommunen bedömer inte att de synpunkter som förts fram om vidare strategiska planeringsbehov hindrar att kommunfullmäktige förklarar översiktsplanen som aktuell.

Vindbruksplanen

De synpunkter som direkt berör ett översiktligt planeringsdokument där man uttryckligen vill se att detta görs om, handlar om vindbruksplanen. Framförallt handlar det om ett område vid Axebo sjö, där ett aktuellt vindkraftsprojekt har rört upp känslor i bygden. Kritiken riktar främst in sig på att natur- och kulturvärden kring Axebo sjö inte är beaktade i vindbruksplanen, ej heller i ett antal kommunala dokument som berör sådana värden. Det konkreta projektet ligger dock inte längre med några verk i Högsby kommun. Kommunen bedömer dock att vindbruksplanen innehåller rimliga principer för utbyggnaden av vindkraft för att fungera på ett översiktligt plan. Sen ska det alltid ske en detaljerad prövning av länsstyrelsen för det enskilda projektet och ett kommunalt ställningstagande kring om ett projekt som helhet ligger i kommunens intresse och kan accepteras. En kommunal vindbruksplan kan inte göra en detaljerad prövning av till exempel naturvärden för hela kommunens yta, utan en vindbruksplan får dra upp grova principer för utvecklingen.

Remissförfarandet

Remissen har genomförts under tiden 2019-10-22 till 2019-12-09. Myndigheter, föreningar och allmänhet har beretts tillfälle att yttra sig och fått ta del av kommunens underlag inför aktualitetsprövningen. Detta har varit tillgängligt i kommunhuset och biblioteket, samt på kommunens hemsida under remisstiden.

Fem yttranden har inkommit under remisstiden eller något försenade. Nedan redovisas kortfattat vilka yttranden som inkommit, tidpunkten för dessa samt om det finns erinringar eller inte. Därefter redovisas yttrandena tillsammans med kommunens kommentarer.

Remissvar	Datum för inkommande	Erinran eller synpunkt	Utan erinran	Sida
Myndigheter				
Region Kalmar län	2019-12-10	X		2
Trafikverket	2019-12-03	X		8
Kommunala förvaltningar				
ÖSK	2019-12-10		X	
Medborgare				
En boende vid Axebo sjö	2019-11-21	X		11
Namnlistor från boende vid Axebo sjö (totalt cirka 90 personer)	December 2019 - januari 2020	X		12

Yttranden från myndigheter

Region Kalmar län

Region Kalmar län ser positivt på att kommunen har bjudit in myndigheter, föreningsliv, invånare med flera för att skaffa sig ett bra underlag inför aktualitetsprövningen av sin ÖP. Med en aktuell ÖP skapas förutsättningar för en bra vägledning för hur kommunen ska använda sina mark- och vattenområden samt hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. En aktuell ÖP är även betydelsefullt för att regionen, staten och andra aktörer ska ges en bra överblick över de prioriterade frågeställningarna i kommunen, vilket är viktigt vid exempelvis planering av ny infrastruktur.

Region Kalmar län har det regionala utvecklingsansvaret i Kalmar län (länet) och ska vara en pådrivande och samlande kraft för länets utveckling genom att stimulera och bidra till tillväxt, bildning, god hälsa och tillgång till kultur. I det här yttrandet fokuserar regionen på att ge kommunen ett underlag vad gäller relevanta regionala mål, planer och program som kan påverka översiktsplanens aktualitet, se 3 kap. 5 § punkt 4 i PBL.

Sammanfattning

Mycket har hänt sedan översiktsplanen antogs 2012 vad gäller regionala utvecklingsfrågor. Till exempel är det torka, en ansträngd vattenförsörjning, en bredbandsutbyggnadstakt som halkar efter. Det är också viktigt att beakta ny lagstiftning så som att barnkonvention som blir svensk lag vid årsskiftet. Region Kalmar län delar därför kommunens bedömning att det finns ett behov av att kommunen arbetar vidare med flera regionala utvecklingsfrågor, inte minst de som prioriteras i den regionala utvecklingsstrategin (RUS).

Ett bra sätt för en kommun att förhålla sig till en förändrad omvärld och nya planeringsförutsättningar är att tillämpa en så kallad rullande översiktsplanering. Det innebär att ÖP uppdateras vartefter behov uppstår istället för att vänta tills att den bedöms vara inaktuell. Det är betydelsefullt, inte minst för att det ofta är en tidskrävande process att ta fram en helt ny ÖP och att kommunen då riskerar att stå med en inaktuell ÖP under längre tid.

Regional utvecklingsstrategi

I centrum för det regionala utvecklingsarbetet finns Klimat att växa i – Regional utvecklingsstrategi för Kalmar län 2030 (RUS), antagen 2018. Tidigare generationer av RUS i såväl Kalmar län som andra län har ofta varit så pass övergripande och med så pass självklara mål att de har återspeglats i kommunernas ÖP utan att särskilda insatser har behövt göras i kommunerna. Nuvarande RUS handlar i hög grad om att länet tillsammans har gjort en tydligare prioritering som har mynnat ut i fyra för länet prioriterade utvecklingsområden med tillhörande strategier:

1. Delaktighet, hälsa och välbefinnande
2. God miljö för barn och unga
3. Hållbar samhällsplanering
4. Stärkt konkurrenskraft

Region Kalmar län ser ett behov av att det tydligare framgår av ÖP hur kommunen ska arbeta för att de prioriterade utvecklingsfrågorna i RUS får ett lokalt genomslag. Eftersom RUS är en övergripande strategi är det i fördjupade strategier och planer som det tydliggörs vilka åtgärder som ska genomföras för att nå målet.

Delaktighet, hälsa och välbefinnande

För att nå delaktighet, hälsa och välbefinnande hos länets invånare har sju strategier tagits fram i RUS (s. 22-23):

1. Möjliggöra ett livslångt lärande där individens kompetens tillvaratas.
2. Erbjuder ett utbud av kultur-, fritids- och föreningsliv med både bredd och spets.
3. Främja en jämlik hälsa och förebygga ohälsa.
4. Arbeta för en giftfri vardag som ger en hälsosam uppväxt och god hälsa.
5. Erbjuder en likvärdig vård och omsorg med individen i centrum genom samverkan i länet.

6. Planera för en trygg och tillgänglig digital och fysisk miljö
7. Tillgängliggöra, utveckla och ta tillvara våra unika natur- och kulturmiljöer.

Tre handlingsprogram för länets folkhälsoarbete är under framtagande, en för folkhälsoarbetet (ökad fysisk aktivitet), en för jämlik hälsa och en för suicidprevention.

Sedan översiktsplanen antogs 2012 har folkhälsomålen förändrats nationellt, tolv mål har blivit åtta mål, se Regeringens proposition 2017/18:249 God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik. Det är nu ett större fokus på jämlikhet och jämställdhet med att minska gapet mellan rika och fattiga. Speciellt sårbara grupper ska prioriteras för en jämlik hälsa.

Rus och Region Kalmar läns Regionplan strävar efter att arbeta för en utvecklande region med fokus på att främja hälsan hos befolkningen, att se en frisk befolkning och göra insatser för att fler ska bibehålla en god hälsa. Ett exempel på hur en kommun kan arbeta med ett jämlikhetsperspektiv på kommunal nivå är att göra en analys inom kommunen över var de socioekonomiska utsatta områdena finns och göra riktade insatser till dessa, insatser för att stärka flickor och pojkar, kvinnor och män, på lika villkor.

Region Kalmar län ser också att det finns utvecklingsmöjligheter i kommunens ÖP att fokusera mer på hur friluftsliv, kultur och fritidsaktiviteter kan stärka folkhälsoarbetet. Hur kan kommunen lyfta in naturens effekter på hälsan för befolkningen? Det kan exempelvis ske genom att medvetengöra befintliga friluftsområden, kultur och fritidsaktiviteter till befolkningen för att öka nyttjandegraden för att främja hälsa och välbefinnande. Region Kalmar län ser gärna att kommunen tydliggör var hälsofrämjande miljöer i natur- och rekreationsområden finns och hur de ska utvecklas. Genom att tillgänglighetsanpassa natur och friluftsområden blir dessa platser också mer trygga, vilket gör att fler kan nyttja dem.

När det gäller suicidprevention i den fysiska miljön har kommunen en viktig roll. Vid nybyggnation av kommunala fastigheter och infrastruktur kan suicidprevention tas med i projektanvisningar men också inkluderas i upphandling, planering och drift av nya anläggningar. Exempel på åtgärder är fysiska hinder såsom skyddsnät, bommar och barriärer, strategisk belysning och förändring av utsatta miljöer där det finns fästpunkter, till exempel duschställningar, takkrokar och dörrhandtag. Se även Förebygga suicid i fysisk miljö – Ett inspirationsmaterial för kommunernas arbete, SKL (2019).

God miljö för barn och unga

Riksdagen har beslutat att konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska bli svensk lag från och med den första januari 2020. En statlig utredning pågår för att kartlägga hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen.

Arbetet med att bygga ett långsiktigt hållbart samhälle bör börja med insatser riktade mot barn och unga står det i RUS (s. 24). Därför är just barn och unga en viktig målgrupp för allt utvecklingsarbete, regionalt som lokalt. Elever som inte kommer in eller tar examen från gymnasiet, kan exempelvis få svårigheter att vara delaktiga i samhället och forma ett självständigt liv. Av fakta och statistik som presenteras på Fakta om Kalmar län framkommer ett tydligt samband mellan gymnasieexamen och exempelvis fysisk, psykisk och självskattad hälsa, men även med sysselsättning och inkomster. Med en gymnasieexamen står kvinnor och män betydligt bättre rustade för livets utmaningar.

I RUS (s.26-27) har länets aktörer enats om sju strategier för att barn och unga ska få växa upp i en bra miljö:

1. Erbjudna en skola där barn och unga utvecklas maximalt.
2. Fokusera på insatser som ger barn och unga en jämlik och jämställd uppväxt.
3. Ge barn och unga möjlighet att uppleva, utöva och påverka ett brett utbud av kultur-, fritids- och föreningsaktiviteter.
4. Ge barn och unga trygghet och en god upplevd fysisk, psykisk, social och existentiell hälsa.
5. Skapa förutsättningar för unga att forma självständiga liv.
6. Utveckla barn och ungas möjligheter att vara delaktiga i och påverka beslut som rör dem själva och samhället.
7. Utveckla stöd till unga att kunna ta tillvara de möjligheter som internationalisering och digitalisering.

Genom det så kallade plan- och byggmonopolet har kommunen stor rådighet att forma den fysiska miljön så att barn och unga kan ges en god livsmiljö. Ett samhälle som byggs ut och utvecklas där det finns goda förutsättningar att ta sig fram till fots, med cykel och kollektivtrafik, ger exempelvis barn och unga en större frihet att ta sig fram självständigt. Här saknas dock riktlinjer om hur det ska ske i kommunens ÖP. Med en barnkonvention som svensk lag bör både själva processen att ta fram en ÖP präglas av ett tydligt barnperspektiv, men också den strategiska planering som föreslås så att den gynnar exempelvis barn och ungas trygghet, samhällsengagemang och självständighet.

Hållbar samhällsplanering

Sex strategier redovisas i RUS (s. 30-31) för att nå en hållbar samhällsplanering:

1. Åstadkomma korta restider med hög punktlighet för personer och gods
2. Möjliggöra digital kommunikation i hela länet
3. Arbeta aktivt för vatten av bra kvalitet och god tillgång Åstadkomma korta restider med hög punktlighet för personer och gods
4. Minska klimatpåverkan och anpassa samhället till ett förändrat klimat
5. Öka samverkan i den fysiska planeringen
6. Nyttja våra naturresurser effektivt och hållbart

Infrastruktur/ kollektivtrafik

Stångådalsbanan knyter ihop tillväxtmotorerna Kalmar och Linköping med varandra och är en viktig resurs för Högsby kommun eftersom den har två stopp i kommunen, ett i Berga och ett i Högsby. Region Kalmar län saknar emellertid ett resonemang med ställningstaganden om hur kommunen vill utveckla Stångådalsbanan. Hur vill kommunen exempelvis utveckla Högsby station till en funktionell nod och arbeta med KLT:s stråktrafik? Ett effektivt sätt att minska restiden med kollektivtrafiken är att lokalisera verksamheter, bostäder och service i anslutning till stationer och knypunkter, se s. 28 i RUS.

Region Kalmar län arbetar för närvarande med att ta fram ett handlingsprogram för transportinfrastruktur 2020-2025. Av de långsiktiga planer som föreslås här kommer kommunen att

påverkas positivt av ombyggnationer av väg 37/47 Oskarshamn-Bockara samt väg 23 mellan Målilla-Hultsfred och Hultsfred-Vimmerby och på sikt vidare upp mot Östergötland. Även här sätts kommunens funktion in i ett större sammanhang. Här hade det varit en fördel om det av ÖP framkom hur pendlingsströmmar och gods rörelser i/ till och från kommunen ser ut. Hur kommer kommunen att påverkas av dessa infrastruktursatsningar och finns lokala intressen avseende mark- och vattenanvändningen som behöver beaktas?

Kapiteln om kollektivtrafik och närtrafik behöver uppdateras utifrån gällande Trafikförsörjningsprogram 2017-2025. Programmet är under revidering.

Digitalisering

Den omställning av samhället som digitaliseringen för med sig handlar inte bara om hur olika processer kan digitaliseras, utan även om hur den fysiska miljön kan bli mer digital i sig själv. Här kan kommunen med fördel inspireras av det så kallade Smart City-konceptet som handlar om att utvecklingen inom till exempel sensorteknologi kommer att möjliggöra ett nytt tänkande vad gäller planering av samhällen framöver. Här händer det massor inom teknikområdet som kommer att påverka den fysiska planeringen. I ÖP nämns ordet digitalisering endast vid utökad medborgardialog. Nedan ges några förslag på hur en ökad digitalisering kan utveckla den fysiska planeringen:

- En enklare vardag med hjälp av digitala verktyg för till exempel ansökan om bygglov och ökad insyn under hela processen.
- Höjd leveranskvalitet från kommunen med hjälp av till exempel digitaliserade processer.
- Ökad effektivisering i den fysiska planeringen med hjälp av digitala verktyg.
- Ökad digital kompetens (delaktighet) hos medborgarna för att kunna använda digitala verktyg ger större möjligheter för kommunen att utveckla relevanta digitala tjänster.

Digital infrastruktur

Det övergripande målet i handlingsprogrammet - Regional bredbandsstrategi 2019-2025, är att möjliggöra digital kommunikation i hela länet för alla och allt samt att bredbandsinfrastrukturen motsvarar användarens behov av digital kommunikation som stödjer digital omställning. I strategin redovisas ett antal delmål som i huvudsak handlar om att:

1. År 2020 bör 100 procent av hushållen och företagen ha tillgång till minst 100 Mbit/s bredband.
2. År 2023 bör hela länet ha tillgång till digital kommunikation av god kvalitet där alla och allt normalt befinner sig.
3. År 2025 bör hela länet ha tillgång till snabbt bredband, det vill säga minst 98 procent av alla hushåll och företag samt publika platser har tillgång till minst 1 Gbit/s och hela länet har tillgång till digital kommunikation av god kvalitet.

I nu gällande ÖP behandlas digital infrastruktur på ett antal ställen:

- "Bredband anges vara en konkurrensfördel för företagandet i kommunen" (under IT och kommunikation). Detta var förmodligen mer relevant år 2012 men är idag en förutsättning för så mycket mer, till exempel förutsättningar för distansvård så att äldre kan bo kvar längre hemma, attraktivitet för de boende och delaktighet i det digitala samhället i stort.

- "Kommunikationerna ska förbättras inom IT-området och det fasta tele- och mobilnätet" (under infrastruktur). Ett mål som skulle behöva vässas och med fördel göras mätbart.
- "Skapa förutsättningar och aktivt arbeta för att kommunen även fortsättningsvis skall ligga i framkant inom IT-området". Språkbruket har sedan dess också förändrats. Definitionen av IT innebär idag mycket större teknikfokus än exempelvis digital omställning som har sin utgångspunkt i mjuka värden och verksamhet.

I ÖP saknas skrivningar och mål med avseende på behov och överväganden om digital infrastruktur i kommunen för att möjliggöra ett datadrivet hållbart samhälle. Vid utgången av 2018 hade 39,1 procent av hushållen och 45,8 procent av alla arbetsställen tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s i kommunen. Utanför tätorterna sjunker andelen tydligt. Den stora utmaningen ligger i hur de hushåll och företag som idag inte har tillgång till bredband ska hanteras, något som i allra högsta grad rör fysisk planering, och bör hanteras i en ÖP.

Fossilbränslefri region

Av handlingsprogrammet för Fossilbränslefri region 2030 framgår att länet ska bli en fossilbränslefri region till år 2030. Det innebär att vi ska utgå från Agenda 2030 och genomföra val och åtgärder med hänsyn till miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet, men också med hänsyn till regional nytta och livsmedelsperspektivet. Länets strategier är att:

1. Minimera och effektivisera användningen av energi och råvaror.
2. Cirkulera resurser, genom att se avfall som en resurs.
3. Konvertera från fossil energi till förnybar sådan.
4. Producera förnybar energi, men också tjänster och produkter som underlättar övergången till ett fossilbränslefritt samhälle.
5. Kompensera de klimatutsläpp vi inte kan undvika

För att nå målet om att bli en fossilbränslefri region till år 2030 krävs en helhetssyn på klimat- och energifrågorna i länet. Hur mark- och vattenanvändning planeras påverkar i hög grad både klimatet och behovet av energi. För att få bästa tänkbara genomslag lokalt ser Region Kalmar län ett behov av att kommunens ÖP genomsyras av just denna helhetssyn.

Övrigt regionalt utvecklingsarbete

Regional service

Det regionala serviceprogrammet 2014-2018 är under revidering. I det tidigare serviceprogrammet slås fast att en förutsättning för en regions attraktivitet för boende och besökare är att det finns service och det även utanför kommunernas centralorter. Sedan ÖP antogs 2012 har möjligheterna att köpa dagligvaror utanför centralorten i kommunen försämrats eftersom butikerna i Grönskåra och Ruda har slagit igen. Därmed har också ombudstjänster för post och paket, apoteksvaror och systembolag försvunnit. Butikerna i Berga, Fågelfors och Fagerhult finns emellertid fortfarande i drift. Under övergripande mål och strategier i ÖP står att "Högsby kommun ska ha en väl utbyggd service omfattande både kommersiell service och samhällsservice". Genom den fysiska planeringen finns möjlighet att skapa förutsättningar för nya bostäder och verksamheter för att stödja befintlig service. Hur kan kommunen genom sin ÖP göra det utifrån dagens förutsättningar?

Besöksnäringen

De gästnätter som genereras i länet tillför mervärden som profilering, ökad inflyttning, samhällsservice och självkänsla för att nämna några saker.

Av den regionala utvecklingsplanen 2015-2018 för besöksnäringen i Kalmar län framkommer att en förutsättning för att besöksnäringen ska kunna växa är att vi har en väl fungerande infrastruktur för digital kommunikation och persontransporter. Tillväxten behöver dessutom ske hållbart och därför krävs det bättre järnväg till och från länet samt ett utbyggt cykelvägnät för besöksnäringen. I länet finns fem prioriterade besöksmål; Vimmerby, Västervik, Kalmar, Öland och glasbruket. En viktig fråga att hantera i ÖP är därför hur kommunen kan dra nytta av sitt geografiska läge mitt emellan dessa regionalt mest betydelsefulla besöksmål.

Kommunens kommentar

Kommunen tackar för en gedigen genomgång av de regionala planeringsunderlagen. Vi delar bedömningen att en "rullande översiktsplanering" är till gagn för en hållbar samhällsutveckling för en liten kommun i en föränderlig omvärld. Strategisk planering innehåller också mycket mer än de formella översiktsplannedokumentet. Det kunskapsunderlag med samhällsstatistik som regionen tagit fram är ett gott stöd för en analys av samtida och långsiktiga trender som påverkar kommunens utveckling och vi behöver förhålla oss till.

Konkreta strategiska planeringsinsatser som kommunen bedömer som mest aktuella de kommande åren är:

- *Vattenfrågor, där en VA-plan tas fram och en dagvattenplan ska påbörjas.*
- *Kollektivtrafikstråk Oskarshamn – Högsby – Uppvidinge – Växjö, där vi vill söka samverkan med berörda kommuner och regionala aktörer.*
- *Klimatanpassning, ett ändrat klimat påverkar många samhällssektorer, särskilt i en kommun där de gröna näringarna är så viktiga.*

Arbete med dessa frågor kommer vara till stor nytta när en ny kommunövergripande översiktsplan tas fram, troligen under nästa mandatperiod.

Trafikverket

Trafikverkets synpunkter utgår från rollen som infrastrukturhållare för väg och järnväg. Fastighetsägare/sakägare av järnväg och väghållare för väg.

Utifrån Trafikverket syn på vad en ÖP bör innehålla bör ÖP förhålla sig de omvärldsförändringar som skett sedan 2012.

Trafikverket arbetar utifrån Transportpolitikens övergripande mål. Dessa innebär att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. De transportpolitiska målen har två övergripande delmål, funktionsmålet som gäller tillgänglighet, transportkvalitet m.m. och hänsynsmålet som avser Hälsa, miljö och liknande. Dessa mål är också kopplade till Agenda 2030 och miljömålen.

De fysiska förhållandena i Högsby kommun har inte genomgått några avgörande förändringar sedan 2012. Bebyggelse och infrastruktur ser i stort likartat ut. Desto viktigare är då, för en liten kommun att förhålla sig en omvärld som förändrats mer och att en aktuell ÖP bör inkludera en uppdatering av relevant material av strategisk betydelse. En ny generation transportplan har tillkommit. Den nu gällande regionala

transportplanen gäller för åren 2018-2029. Denna innehåller ett objekt vilket stärker kommunens relation norrut, ombyggnad av Rv 23/34 till mötesseparerad väg med 100-standard mellan Målilla - Hultsfred.

Infrastruktur är en viktig mellankommunal och regional fråga. Då det är Region Kalmar län som prioriterar den regionala transportplanen är det viktigt att kommunen deltar i det regionala arbetet. Samtliga statliga vägar i Högsby kommun omfattas av den regionala transportplanen medan Stångådalsbanan ingår den nationella transportplanen där alltså åtgärder beslutas och prioriteras på nationell nivå. Till den regionala transportplanen är en den regionala cykelstrategi kopplad som innehåller regionens prioriteringar för utveckling av länets cykelvägar. I samband med att Region Kalmar län bildades har även ett handlingsprogram för transportinfrastruktur i Kalmar län tagits fram vilket visar på länets samlade ambitioner i kommande planomgångar.

Den cykelstrategi som Högsby kommun har tagit fram kan med fördel inkluderas i ÖP. För Trafikverkets synpunkter på cykelstrategin hänvisas till särskilt yttrande över denna (TRV 2019/51825).

Som underlag för kommande detaljplaner önskar Trafikverket att ÖP innehåller ett antal ger ett antal grundförutsättningar i relationen till statlig infrastruktur. Detta avser:

- * Byggnadsfria avstånd. Kring riksvägarna 23, 34 och 47 gäller ett utökat byggnadsfritt avstånd på 30 meter från vägområdet.
- * Riksintressen för kommunikationer (Behandlas i ÖP 2012). Nära länkat till begreppet riksintresse har Trafikverket infört vad som benämns Funktionellt prioriterat vägnät. Detta vägnät utgår från ett antal identifierade funktioner såsom pendling, kollektivtrafik, långväga personresor och godstransporter. Syftet med detta nät är att skapa överblick över dessa funktioner i en större geografi och har fokus på att trygga ett antal vägars viktigaste funktioner. I Högsby kommun sammanfaller detta vägnät med vägar av riksintresse.
- * Byggnader med en byggnadshöjd på över 20 meter ska föregås av samråd med Trafikverket.
- * Hantering av dagvatten blir en allt viktigare fråga. Trafikverket accepterar inte att nya detaljplaneområden avvattnas till Trafikverkets diken.
- * Klimatanpassning. Ett område som fått betydligt större aktualitet sedan 2012. Området kräver samverkan mellan flera samhällsaktörer för att bidra till ökad robusthet. Inte minst gäller det att vid exploateringsföretag ta höjd för beredskap vid skyfall och höga flöden.
- * Trafikverket är av hävd väghållare för flera statliga vägar som till sin funktion inte längre behöver ha statligt huvudmannaskap. Det kan utgöra vägar som går till t.ex. en idag nedlagd station, vägar som genom bebyggelse ändrat karaktär från landsväg till stadsgator m.m. För sådana vägar är Trafikverket öppna för en dialog om väghållarskapet. Genom kommunalt övertagande kan kommunen bättre anpassa vägen och dess funktioner till lokala förutsättningar samtidigt som staten kan fokusera på det övergripande vägnätet.
- * Kommunens planarbete och bostadsförsörjning bör prioriteras till platser och områden som möjliggör kollektivt resande. Att planera kollektivtrafikhänsyn både motiverar och stärker ny och befintlig kollektivtrafik. Vid strategiska platser bör kommunen planera för samåkningsparkeringar.

Kommunens kommentar

Kommunen noterar synpunkterna och tackar för en tydlig genomgång av Trafikverkets underlag för den strategiska planeringen. Vid kommande uppdatering av den kommuntäckande översiktsplanen är ambitionen att beakta dessa aspekter, inklusive att inkludera åtminstone de huvudsakliga delarna av den kommunala cykelstrategin. Yttrandet redovisar som kommunen ser det inga akuta behov av en ny översiktsplan eller fördjupningar av denna. I diskussioner kring regionens investeringsplanering har det framkommit att det framöver kommer ställas krav på att det ska finnas stöd i kommunernas översiktsplaner för att det ska satsas regionala medel på olika åtgärder. Det ökar behovet av att integrera till exempel cykelstrategin i en kommande ny översiktsplan.

Yttranden från enskilda medborgare

En fastboende vid Axebo sjö (med bilaga som visar projekteringskarta)

Synpunkter på Högsby kommuns vindbruksplan Vindkraft längs med Axebo sjö?

Foton över Axebo sjö tagna av
Johanna Friberg

Vi som bor och vistas runt Axebo sjö vill framföra våra synpunkter/ställa frågor angående kommunens vindbruksplaner i detta unika landskap. Kopplingen till den omtyckta sjön Axebo, dess fantastiska utblick över skogsåsarna samt den tillgång som sjöns rekreativmöjligheter ger, är starkt förankrad i bygden. Marken har brukats här med omsorg i århundraden. Människans förankring är starkt rotad till platsen. Besökare som hittar hit återkommer. Hur kommer det sig? Positivt med områdets avskilda läge är den rika och "tysta" natur med stora skogar av vild karaktär. Här kan du höra naturens egna ljud. Blomsterfaunan är unik, tillika miljön för mer ovanliga insekter och fågelarter. Platsen andas historia och själ.

Antalet fast boende har ökat. Fritidshusens besökare är konstanta och vandrings och cykelledens gäster ökar varje år. Hit kan man komma via skogarna från Fågelfors, Virserum, More Kastell, Göshult och Fagerhult. Vanliga uttalanden från besökare är "vilken fantastisk utsikt", "vad vackert det är här", "vilken genuin natur". Här finns en upparbetad service för besökare. Stugor/hus finns att hyra.

Norrgrändens bygdeförening driver vandrarhem, sommar-café och skolmuseum i Skälsbäck. Gäster besöker gärna sjön för bad och fiske och skogen för vandring, bär eller svamplock. Det är en plats för rekreation. Därför är det för oss en gåta varför denna pärla bland pärlor inte finns med i Högsbys Naturguide. Hur kommer det sig? Landskapet innehåller flera sjöar (sammanlänkade med Emåns vattensystem), en skogsbygd på åsar och dalar, småskaligt jordbruk och färdvägar sedan medeltiden. Bygdens egenskaper stämmer väl in i kommunens kulturmiljöprofil men finns inte med i kulturmiljöprogrammet. Hur kommer det sig?

Projekteringsområdet "Tönshult" med vindkraftsbolaget OX2, förlagt i Högsby och Hultsfreds kommun (område A1 i Vindbruksplanen), har enligt oss placerats högst olämpligt. Vi berörda: fast boende, fritidsboende och återkommande besökare står eniga om att platsen (område A1) ingår i den genuina naturupplevelse som utgör bygden. Såväl projekteringsområdet som byarna kring Axebo sjö med utblicken mot området har i generationer använts för att leva i samt för rekreation. Hur tänkte kommunen när ni valde detta område som riksintresse för vindkraft?

Vi som bor/ vistas i bygden gör det för vi sätter värde på den "tysta" och genuina naturen. Om en vindindustri tornar upp sig i/vid den för oss pärlan av platser, om ljudet av vindsnurror transporteras över sjöarna, hur ska vi då kunna njuta av bad och fiskestunder? Hur ska vi kunna gå och strosa i skogarna, när "tystnaden" är borta och naturens ljud och ljus beblandas med ljudet från vindsnurror, reflexer och blinkande lampor? Om platsen mister sin genuina karaktär av storslagen utsikt över nejden, vart ska vi då blicka? Om våra gäster försvinner som en följd av vindkraftsparken, och om våra hus tappar i värde, hur ska vi då kunna bli ersatta? På vilket sätt kan bygdens unikum ersättas?

På vilket sätt kan kommunen tänka om?

På vilket sätt kan människorna i bygden bli delaktiga i skapandet av visioner?

Tack för att ni tog er tid att läsa.

Jag/vi som skickar in denna skrivelse önskar att kommunen reviderar planen gällande området i enlighet med Europeiska landskapskonventionen (ELC).

Namnlistor med boende m.fl. vid Axebo sjö

Ett i princip identiskt yttrande med ytterligare cirka 90 personer som ställer sig bakom det som står ovan. Enda väsentliga skillnaden är att hänvisningen till Europeiska landskapskonventionen saknas, och yttrandet istället avslutas med frågan: "Finns det något i skriften ovan som kan få Högsby och Hultsfreds kommun att se alternativ lösning i dialog med boende och fritidsboende?"

Kommunens kommentar

Först ska klargöras att yttrandet hänvisar till ett aktuellt vindkraftsprojekt i Hultsfreds kommun som inte Högsby kommun kan svara på frågor kring. Yttrandet innehåller en projekteringskarta som inte längre är aktuell, projektidén innehåller inte längre några

verk i Högsby kommun, enligt uppgift från vindkraftsbolaget. Synpunkter kring detta projekt ska riktas till Hultsfreds kommun och länsstyrelsen, som prövar verkens lämplighet.

Följande kommentarer bemöter därför de delar som handlar om vindbruksplanen, som är en del av kommunens översiktsplan som nu är föremål för aktualitetsprövningen. Yttrandet uttrycker en stolthet över höga natur- och kulturvärden i bygden kring Axebo sjö. Det är i grunden något positivt för kommunen, att boende här uppskattar sin närmiljö. Att dessa miljöer inte är upptagna i Naturguide och Kulturmiljöprogram är inte ett uttryck för missaktning av dessa miljöer på något sätt. Vad gäller kulturmiljöer så är ju faktiskt Tribäck som ligger alldeles intill Lillsjön, sammanhängande med Axebo sjö, utpekade som ett kärnområde med höga kulturvärden. Naturguiden visar bara ett axplock av alla de fina natur- och rekreationsmiljöer som finns i kommunen. Tittar man på kommunens naturvårdsplan så ser man att en mycket stor del av kommunens yta bedöms ha högsta naturvårdsklass. Allt detta kan omöjligen tas med i en liten fickguide, men kanske kan materialet kompletteras i framtiden för användning på digitala plattformar?

Kulturmiljöprogrammet är framtaget efter vindbruksplanen, så det kan finnas aspekter där dessa står i konflikt med varandra, det finns delar där så kallade A-områden ligger väldigt nära, eller till och med på samma ytor, som utpekade områden i Kulturmiljöprogrammet. Detta betyder dock inte att vindbruksplanen blivit inaktuell, det är alltid så att ett övergripande planeringsunderlag som en vindbruksplan måste ses i en mer detaljerad kontext för specifika platser där natur- och kulturvärden vägs in, liksom andra väsentliga förutsättningar. Enligt uppgift är det just höga naturvärden som ligger bakom att de delar av område A1 "Moren" som ligger i Högsby kommun inte är aktuella i det pågående vindkraftsprojektet i grannkommunen. För en kommunomfattande vindbruksplan kan kommunen inte rimligtvis inventera hela kommunens yta ur natursynpunkt, utan detta får göras inom ramen för det specifika projektet. Vad gäller riksintresseområden (som för vindkraft) är det, som namnet antyder, inte kommunen som utser dessa, utan staten. Intresseområdet var utpekade redan innan kommunens vindbruksplan.

Kommunens bedömning av vindbruksplanen är att den utifrån att vara ett kommunövergripande planeringsunderlag tar rimlig hänsyn till landskapsvärden och rent generellt fyller sin funktion att tydliggöra kommunens viljeinriktning för vindkraftens utveckling. Kommunen ser ingen konflikt mellan vindbruksplanen och den Europeiska landskapskonventionen. Planen innehåller en tydlig analys av de landskapliga förutsättningarna och riktlinjer hur landskapets värden ska beaktas. Den är också demokratiskt framtagen som ett tematiskt tillägg till kommunens översiktsplan. Ambitionen kan sammanfattas som att samla verken till de mest lämpade områdena i tydliga grupper och slå vakt om strategiskt viktiga ostörda områden, som till exempel kring Allgunnen och Hornsö. Sen måste varje enskild plats och projekt studeras djupare. Att helt undvika visuell påverkan av vindkraften går inte med dagens storlekar på vindkraftverk, om man vill att vindkraften ska utgöra ett substantiellt bidrag till Sveriges energiförsörjning. Det är ett sätt att bruka landskapet på, en areell näring, som har sin påverkan som måste beaktas, men utgör också en del av en hållbar samhällsutveckling, för fossilbränslefri energi och även inkomster till den lokala ekonomin.

Förändringar vad gäller vindkraft som behöver beaktas sen vindbruksplanen togs fram är huvudsakligen två, vilka båda hänger ihop med att verken har blivit högre och större:

- 1. Vindbruk är ekonomiskt effektivare på fler platser idag, i och med att vindförhållandena är mer likvärdiga på högre höjd. Detta betyder att det finns ett större intresse av att etablera vindkraft idag.*
- 2. Den visuella påverkan blir större av verken när de är högre, vilket gör att landskapets tålighet behöver beaktas utifrån denna ändrade förutsättning.*

De principer som finns i vindbruksplanen bedöms dock fortfarande vara giltiga.

Kommande lagändringar kring översiktsplanering

Medan remissförfarandet pågick så kom ett lagförslag från regeringen kring en utvecklad översiktsplanering. Ett av förslagen är att aktualitetsprövningen ska ersättas av ett krav på en så kallad planeringsstrategi som ska tas fram under första halvan av en mandatperiod. Planeringsstrategin ska stödja en kontinuerlig strategisk planering och vara till hjälp för fortsatt översiktligt planeringsarbete. Detta krav ska dock börja gälla från och med nästa val till kommunfullmäktige. Översiktsplaner som är äldre än från 2004 ska förklaras inaktuella och inte gällande. Detta påverkar dock inte Högsby kommuns översiktsplan från 2012. Redovisningskraven för översiktsplaner lättas något och denna ska utgöra ett större stöd för efterföljande lov- och planärenden, samtidigt som kraven på en aktuell översiktsplan skärps och det blir mer kännbara konsekvenser om en kommun inte har en aktuell översiktsplan.

Inriktningen för en planeringsstrategi ligger nära det som kommunen tillämpat i denna aktualitetsprövning. Den nu aktuella aktualitetsprövningen kan göras oavsett att lagändringen nu har antagits av Riksdagen.

Emil Stille, stadsarkitekt
Miljö- och byggkontoret
HÖGSBY KOMMUN

Högsby 2020-03-06